

זהר הקדוש

עם ביאור
הכתר והפכוד

פרישת וישב + תכולות ראובן להצלת יוסף

במאמר זה יבואר איך השתדל ראובן להציל את לבור היה ניצול מידי אחיו שאצלם היה ודאי ניווק, וגם יבאר כי אפילו אם היה מת בבור היה נשאר גופו שם, מה שאין כן אילו היה בידי אחיו. ואחר כך יבאר איך התחכם ראובן שישמעו לקולו ולא יהרגו ממכירת יוסף עד שנתגלה לאחיו במצרים.

דַּאֲבָהּ מִסִּיעֵינוּ לִיה לְבַר נֶשׁ, וְיִשְׁתַּיֵּב מִנִּיְהוּ - ולפעמים יש שזכות אבותינו מסייעים לו לאדם ובכך **דְּשָׁנָאוי, זְעִירֵינוּ אֵינֹנוּ דִּכְלִין** - אבל מאידך, אילו יימסר מעטים הם אותם שיכולים להניצל מהם, כיון שיש לשונאיו בחירה חפשית, וכיון שבחרו לעשות לו רע קשה לבטל את בחירתם. וזה היתה כוונת ראובן כשנתן עצה להשליכו לבור כדי שיתרחש נס ליוסף ויניצל.

כיון שהתבאר כי ראובן פעל להציל את יוסף מידי אחיו, יבאר שההצלה האמורה אצל ראובן אינה הצלה ממיתה אלא מידי אחיו.

וּבְגִין כֵּן אָמַר הַכְּתוּב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם.' ומדייק, 'מִיָּדָם'

של אחיו דִּיִּיקָא נאמר, וְלֹא כְּתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ' ממוות וְתוֹ לֹא, כי אין הכוונה להצילו ממוות לחיים, אלא אָמַר רַאובֵן, יִשְׁתַּיֵּב מִן דִּיִּיהוּ - תחילה יניצל יוסף מידי אחיו שהם בעלי בחירה על ידי שישליכו אותו לבור, כי אם יפול בידם בודאי יהרגוהו, מה שאין כן בבור אין הדבר ודאי שיהרגוהו הנחשים והעקרבים. וְאֵי יְמוֹת בְּגוּבָא - ואכן אם מכל מקום ימות בבור מנשיכת הנחשים והעקרבים הנמצאים שם, יְמוֹת. וּבְגִין כֵּן כְּתִיב 'וַיִּשְׁמַע רַאובֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם', ולא נאמר 'וַיִּצְלָהוּ' סתם, כיון שכוונתו לא היתה להצילו ממוות לגמרי אלא להצילו רק מידי אחיו.

לאחר שהתבאר כי הצלת ראובן היתה רק מידי אחיו, אבל לא להצילו לגמרי ממיתה, יבאר רבי יצחק מדוע נאמר כי ההצלה היתה 'להשיבו אל אביו', ויקדים בביאור עבירתם הקשה של שמעון ולוי.

תָּא חֲזִי כְּמָה חֲסִידוּתִיה דְּרַאובֵן - בא ראה כמה גדול החסד שהשתדל ראובן לעשות עם יוסף, דְּבְגִין דִּידְעָ דְּשָׁמְעוֹן וְלֹוי שׁוֹתְפוֹתָא וְחֲכִימוֹתָא וְחֲבֵרוֹתָא דְּלָהוֹן, קְשִׁיָּא אֵינֹנוּ - כי משום שידע כי שותפתם וחכמתם והתחברותם של שמעון ולוי יחד הם קשות והיזקן גדול מאד. דְּכַד אֶתְחַבְּרוּ בְּשִׁכְמָם, קְטֻלוּ כָּל דְּכֹרָא - שהרי כאשר התחברו יחד להכות בשכם לאחר מעשה דינה, הרגו כל זכר, וְלֹא דִי לֹון, אֲלֵא דְנִטְלִין נִשְׁיִין וְטָף וְכִסְפָּא וְדִהָבָא וְכָל בְּעִירֵי וְכָל מְאֵנֵי דִיקָר וְכָל וְכָל מְאֵן דְּאֶשְׁתַּכַּח בְּקֶרְתָּא - ולא היה די להן בהריגת הזכרים לבדם, אלא הוסיפו ולקחו עמהם את הנשים והטף והכסף והזהב וכל הבהמות וכל כלים יקרים וכל מה שהיה נמצא בעיר. וְלֹא דִי כָּל דָּא, אֲלֵא דְאֶפִּילוּ כָּל מָה

דְּבַחְקָא נְטֻלוּ - ועדיין לא היה די להם בכל זה, אלא אפילו כל מה שהיה בשדה סביב העיר לקחו עמהם, דְּכְתִיב (שם לד טז) 'וְאֵת אֲשֶׁר בְּעִיר וְאֵת אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ.'

ומתוך רבי יצחק שההצלה שהציל ראובן את יוסף לא היתה הצלה ודאית ממוות, אלא הצלה מידי אחיו שבידם ודאי יניוק.

ומתוך רבי יצחק, אֲלֵא הטעם שהשלת יוסף לבור של נחשים ועקרבים היתה נחשבת לו הצלה הוא, כי חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי - ראה ראובן שהנזק יותר מצוי ועלול לפגוע ביוסף אם יהיה מסור בידי אחיו, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה - כיון שהיה יודע ראובן כמה שונאים אותו אחיו, ושרצונם להרוג אותו. לכן אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ - טוב יותר שיפול יוסף לתוך בור של נחשים ועקרבים, ולא יימסר ביד שונאיו שאינם מרחמים עליו. ואגב מוסיף, מְכָאן אָמְרוּ, יִפִּיל בַּר נֶשׁ גְּרַמְיָה לְאֶשָּׂא אוּ לְגוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי - מוטב שיפיל האדם את עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים, ואל יימסר בידי שונאיו. והטעם שהעדיף ראובן להכניס את יוסף בסכנת נחשים ועקרבים ולא בידי אחיו, בְּגִין דְּהָכָא אֶתְר דְנִחְשֵׁים וְעַקְרָבִים

וּבְגִין כֵּן אָמַר, 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם.' וְיִיקָא, וְלֹא כְּתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ' וְתוֹ לֹא. אֲלֵא אָמַר רַאובֵן, יִשְׁתַּיֵּב מִן דִּיִּיהוּ, וְאֵי יְמוֹת בְּגוּבָא, יְמוֹת. וּבְגִין כֵּן כְּתִיב (שם פסוק כא) 'וַיִּשְׁמַע רַאובֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם.'

תָּא חֲזִי, כְּמָה חֲסִידוּתִיה דְּרַאובֵן, דְּבְגִין דִּידְעָ דְשָׁמְעוֹן וְלֹוי שׁוֹתְפוֹתָא וְחֲכִימוֹתָא וְחֲבֵרוֹתָא דְּלָהוֹן, קְשִׁיָּא אֵינֹנוּ. דְּכַד אֶתְחַבְּרוּ בְּשִׁכְמָם, קְטֻלוּ כָּל דְּכֹרָא. וְלֹא דִי לֹון, וְכִסְפָּא וְדִהָבָא וְכָל בְּעִירֵי וְכָל מְאֵנֵי דִיקָר וְכָל מְאֵן דְּאֶשְׁתַּכַּח בְּקֶרְתָּא. וְלֹא דִי כָּל דָּא, אֲלֵא דְאֶפִּילוּ כָּל מָה דְּבַחְקָא נְטֻלוּ, דְּכְתִיב (שם לד כח) 'וְאֵת אֲשֶׁר בְּעִיר וְאֵת אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ.'

כיון שכאן בבור הוא המקום של נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, ולכן אי איהו צדיקא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְרַחֵשׁ לִיה נִיסָא - אם מי שנמצא בבור הוא צדיק, הקדוש ברוך הוא יעשה לו נס, וְלִזְמַנִּין דְּזָכוּ

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵי נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין הֵווּ בֵּיה, אָמַאי כְּתִיב בְּרַאובֵן (בראשית לו כב) 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו'. וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה, וְאֵיךְ אָמַר 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו' (שם), וְכְתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

אֲלֵא חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה. אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ, וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה - וכי לא היה חושש ראובן למה שיארע ליוסף עם השלכתו לבור, שהרי הנחשים והעקרבים שהיו שם יזיקו לו, וְאֵיךְ אָמַר שְׁכוּנַת רַאובֵן הִיְתָה 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו', וְכְתִיב - וכמו שכתוב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

כיון שכאן בבור הוא המקום של נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, ולכן אי איהו צדיקא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְרַחֵשׁ לִיה נִיסָא - אם מי שנמצא בבור הוא צדיק, הקדוש ברוך הוא יעשה לו נס, וְלִזְמַנִּין דְּזָכוּ

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵי נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין הֵווּ בֵּיה, אָמַאי כְּתִיב בְּרַאובֵן (בראשית לו כב) 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו'. וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה, וְאֵיךְ אָמַר 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו' (שם), וְכְתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

אֲלֵא חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה. אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ. מְכָאן אָמְרוּ, יִפִּיל בַּר נֶשׁ גְּרַמְיָה לְאֶשָּׂא אוּ לְגוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי, בְּגִין דְּהָכָא אֶתְר דְנִחְשֵׁים וְעַקְרָבִים, אֵי אִיהוּ צְדִיקָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְרַחֵשׁ לִיה נִיסָא, וְלִזְמַנִּין דְּזָכוּ דַּאֲבָהּ מִסִּיעֵינוּ לִיה לְבַר נֶשׁ וַיִּשְׁתַּיֵּב מִנִּיְהוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵי נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין הֵווּ בֵּיה, אָמַאי כְּתִיב בְּרַאובֵן (בראשית לו כב) 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו'. וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה - וכי לא היה חושש ראובן למה שיארע ליוסף עם השלכתו לבור, שהרי הנחשים והעקרבים שהיו שם יזיקו לו, וְאֵיךְ אָמַר שְׁכוּנַת רַאובֵן הִיְתָה 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו', וְכְתִיב - וכמו שכתוב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

ומתוך רבי יצחק שההצלה שהציל ראובן את יוסף לא היתה הצלה ודאית ממוות, אלא הצלה מידי אחיו שבידם ודאי יניוק.

ומתוך רבי יצחק, אֲלֵא הטעם שהשלת יוסף לבור של נחשים ועקרבים היתה נחשבת לו הצלה הוא, כי חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי - ראה ראובן שהנזק יותר מצוי ועלול לפגוע ביוסף אם יהיה מסור בידי אחיו, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה - כיון שהיה יודע ראובן כמה שונאים אותו אחיו, ושרצונם להרוג אותו. לכן אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ - טוב יותר שיפול יוסף לתוך בור של נחשים ועקרבים, ולא יימסר ביד שונאיו שאינם מרחמים עליו. ואגב מוסיף, מְכָאן אָמְרוּ, יִפִּיל בַּר נֶשׁ גְּרַמְיָה לְאֶשָּׂא אוּ לְגוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי - מוטב שיפיל האדם את עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים, ואל יימסר בידי שונאיו. והטעם שהעדיף ראובן להכניס את יוסף בסכנת נחשים ועקרבים ולא בידי אחיו, בְּגִין דְּהָכָא אֶתְר דְנִחְשֵׁים וְעַקְרָבִים

וּבְגִין כֵּן אָמַר, 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם.' וְיִיקָא, וְלֹא כְּתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ' וְתוֹ לֹא. אֲלֵא אָמַר רַאובֵן, יִשְׁתַּיֵּב מִן דִּיִּיהוּ, וְאֵי יְמוֹת בְּגוּבָא, יְמוֹת. וּבְגִין כֵּן כְּתִיב (שם פסוק כא) 'וַיִּשְׁמַע רַאובֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם.'

תָּא חֲזִי, כְּמָה חֲסִידוּתִיה דְּרַאובֵן, דְּבְגִין דִּידְעָ דְשָׁמְעוֹן וְלֹוי שׁוֹתְפוֹתָא וְחֲכִימוֹתָא וְחֲבֵרוֹתָא דְּלָהוֹן, קְשִׁיָּא אֵינֹנוּ. דְּכַד אֶתְחַבְּרוּ בְּשִׁכְמָם, קְטֻלוּ כָּל דְּכֹרָא. וְלֹא דִי לֹון, וְכִסְפָּא וְדִהָבָא וְכָל בְּעִירֵי וְכָל מְאֵנֵי דִיקָר וְכָל מְאֵן דְּאֶשְׁתַּכַּח בְּקֶרְתָּא. וְלֹא דִי כָּל דָּא, אֲלֵא דְאֶפִּילוּ כָּל מָה דְּבַחְקָא נְטֻלוּ, דְּכְתִיב (שם לד כח) 'וְאֵת אֲשֶׁר בְּעִיר וְאֵת אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ.'

כיון שכאן בבור הוא המקום של נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, ולכן אי איהו צדיקא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְרַחֵשׁ לִיה נִיסָא - אם מי שנמצא בבור הוא צדיק, הקדוש ברוך הוא יעשה לו נס, וְלִזְמַנִּין דְּזָכוּ

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵי נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין הֵווּ בֵּיה, אָמַאי כְּתִיב בְּרַאובֵן (בראשית לו כב) 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו'. וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה, וְאֵיךְ אָמַר 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו' (שם), וְכְתִיב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

אֲלֵא חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה. אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ, וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה - וכי לא היה חושש ראובן למה שיארע ליוסף עם השלכתו לבור, שהרי הנחשים והעקרבים שהיו שם יזיקו לו, וְאֵיךְ אָמַר שְׁכוּנַת רַאובֵן הִיְתָה 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו', וְכְתִיב - וכמו שכתוב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

ומתוך רבי יצחק שההצלה שהציל ראובן את יוסף לא היתה הצלה ודאית ממוות, אלא הצלה מידי אחיו שבידם ודאי יניוק.

ומתוך רבי יצחק, אֲלֵא הטעם שהשלת יוסף לבור של נחשים ועקרבים היתה נחשבת לו הצלה הוא, כי חֲמָא רַאובֵן דְּנִזְקָא אֶשְׁתַּכַּח בִּידֵיהוּ דְּאָחוּי, בְּגִין דִּידְעָ כְּמָה שְׁנֵאֵין לִיה, וְרַעוּתָא דְּלָהוֹן לְקִטְלָא לִיה. אָמַר רַאובֵן, טַב לְמַנְפַּל לִיה לְגוּ גוּבָא דְנִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסַּר בִּידָא דְשָׁנָאוי דְלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ, וְכִי לֹא חֲיִישׁ רַאובֵן לְהֵא, דְּהָא אֵינֹנוּ נִחְשֵׁין וְעַקְרָבִין יִנְזְקוֹן לִיה - וכי לא היה חושש ראובן למה שיארע ליוסף עם השלכתו לבור, שהרי הנחשים והעקרבים שהיו שם יזיקו לו, וְאֵיךְ אָמַר שְׁכוּנַת רַאובֵן הִיְתָה 'לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו', וְכְתִיב - וכמו שכתוב 'לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ'.

כיון שהתבאר ממעשה שכם מה שעשו שמעון ולוי בעת זעמם, יתבאר מה חשש ראובן שיארע ליוסף אילו יפול בידיהם.

משום כך אמר ראובן ונשא קל וחומר, ומה קרתא רבתא פי האי לא אשתזיב מנהון - ומה עיר גדולה כשכם לא ניצלה מידי שמעון ולוי

כאשר התחברו יחד, אם כן אלמלא רביא דא יפול בידיהו - אילו יפול נער זה שהוא יוסף בידיהם, על אחת כמה וכמה שברוב זעמם יהרגו אותו, ולא זו בלבד אלא אף לא ישארו מניה אומצא בעלמא - יכלו את גופו ולא ישאירו ממנו אפילו חתיכת בשר בעולם. ועל דא אמר ראובן, טוב לאשתזבא מנייהו - טוב הוא שיטילו את יוסף לבור כדי שלא יפול בידי שמעון ולוי, דלא ישארו מניה אשתארותא בעלמא, ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין - כיון שהם לא ישאירו ממנו שארית בעולם, ואז לא יראה ממנו יעקב כלום לעולמים. אבל והכא אי ימות - כאן בבור הנחשים והעקרבים, מלבד מה שיתכן שלא יינזק מהם, אף אם ימות יוסף בבור מנשיכת הנחשים, מכל מקום לא יכלון ליה, וישתאר כל גופיה שלים, ואתיב ליה לאבא שלים - לא יכלו אותו הנחשים, מאחר ואינם אוכלים את האדם אלא ממימים אותו, ובכך יישאר על כל פנים גופו שלם, ואף אם לא יחיה ישיבנו לאביו בשלימות. ועל דא - ועל כן אמר הכתוב בלשון 'למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו', כי אף על גב דימות התם - אף על פי שימות שם בבור, מכל מקום יהיה גופו קיים וישיבנו אל אביו. ובגין כך - ומשום כך, כאשר חזר ראובן לבור ולא מצא שם את יוסף אמר ראובן והזדעק 'הילד איננו' (שם לו ל). ולא אמר 'איננו חיי', אלא אמר 'איננו' סתם, כי אפילו מת לא מצאו.

ומבאר מדוע חשש שמעון ולוי יהרגו את יוסף גם אם לא יניח להם.

תא חזי מאי דעבד - בא ראה מה שעשה ראובן כדי להציל את יוסף. דאיהו בחכמתא הוה שתיף גרמיה שבידיהו - כי הוא עשה בחכמה ושיתף עצמו עמהם להראות שהוא בעצה אחת עמהם, דכתיב וישמע ראובן ויצלחו מידם ויאמר לא נכנו נפש', ולא כתיב 'לא

אמר, ומה קרתא רבתא פי האי לא אשתזיב מנהון, אלמלא רביא דא יפול בידיהו, לא ישארו מניה אומצא בעלמא. ועל דא אמר, טוב לאשתזבא מנייהו, דלא ישארו מניה אשתארותא בעלמא, ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין. והכא אי ימות, לא יכלון ליה, וישתאר כל גופיה שלים, ואתיב ליה לאבא שלים. ועל דא 'למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו', אף על גב דימות התם. ובגין כך אמר 'הילד איננו' (שם לו ל). ולא אמר 'איננו חיי', אלא אמר 'איננו', אפילו מת.

תא חזי מאי דעבד. דאיהו בחכמתא הוה שתיף גרמיה שבידיהו, דכתיב (שם פסוק כא) 'לא נכנו נפש', ולא כתיב 'לא תפוחו'. ואיהו לא הוה תמן פד אודבן יוסף, דהא בלהו משמשי לאבוהון כל חד וחד יומא חד, ותהוא יומא דראובן הוה, ועל דא בעא דבכהווא יומא דהוה שמושא דיליה לא יתאביד יוסף. ובגין כך כתיב (שם פסוק כט) 'וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו', 'והנה אין יוסף' דייקא, אפילו מת. מיד וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו' (שם פסוק ל).

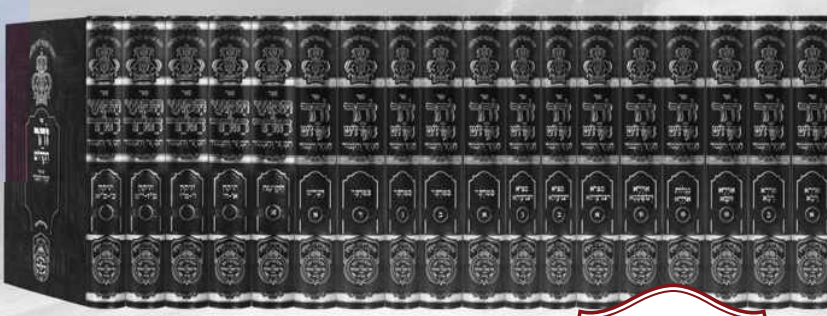
ואפילו ראובן לא ידע מההוא זבינא דיוסף, והא אוקמוה דאשתתיף ביהו שבינתא, ועל דא לא ידע ראובן מההוא זבינא דיוסף, ולא אתגלייא ליה עד ההוא זמנא דאתגלי יוסף לאחוהי.

תפוחו נפש', משמע שגם הוא מסכים עמהם שיש להרגו, אלא שביקש שלא יהרגוהו בידיים. והטעם ששיתף עצמו עמהם ולא ציוה עליהם במפגיע מכח היותו בכור האחים שלא יהרגוהו, הוא כי - ראובן לא היה שם בשעה שנמכר - ראובן לא יתאביד יוסף - שהרי כל האחים היו משמשים את יעקב אביהם, כל אחד ואחד יום אחד, וביום ההוא שנמכר יוסף יומו של ראובן היה, ועל דא בעא דבכהווא יומא דהוה שמושא דיליה לא יתאביד יוסף - ועל כן רצה ראובן שביום ההוא שהיה משמש את אביו לא ייאבד יוסף על ידי אחיו, כי חשש שמה בשעה שלא יהיה עמהם יהרגו את יוסף ויאמרו חיה רעה אכלתהו, על כן הראה להם שגם הוא בעצה אחת עמהם, ולטובתם הוא מבקש שלא יהרגוהו בידיים, ובכך קיווה שימנעו לקולו גם בעת שלא יהיה עמהם. ובגין כך כתיב (שם פסוק כט) לאחר ששב ראובן מלמשש את אביו, 'וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו', ומשמעו, 'והנה אין יוסף בבור דייקא, שלא מצאו אפילו מת, ולכן קרע את בגדיו כיון שחשש שעשו בו שמעון ולוי את אשר זממו ולא השאירו ממנו שריד ופליט. כיון שחשב ראובן ששמעון ולוי הרגו את יוסף וכילו את גופו, לכן מיד כתוב 'וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו' (שם פסוק ל), והיינו שאפילו מת לא נמצא.

ומבאר מדוע אמר ראובן 'הילד איננו' גם לאחר ששב לאחיו.

והנה לא נאמר שהשיבו לו האחים כי יוסף איננו בבור כיון שנמכר למצרים, והטעם, כי ואפילו ראובן לא ידע מההוא זבינא דיוסף - אפילו ראובן לא ידע מן המכירה של יוסף, והא אוקמוה דאשתתיף ביהו שבינתא - והרי העמידו ענין זה שהשבטים שיתפו את השכינה עמהם שלא לגלות את מכירת יוסף, ועל דא לא ידע ראובן מההוא זבינא דיוסף, ולא אתגלייא ליה עד ההוא זמנא דאתגלי יוסף לאחוהי - ועל כן לא ידע ראובן מן המכירה שמכרו את יוסף, ולא התגלה לו דבר המכירה עד הזמן ההוא שנתגלה יוסף לאחיו במצרים.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והנבוא" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

